

Better Nutrition for Better Life

กรมควบคุมโรค
สำนักโรคไม่ติดต่อ

แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ให้เข้าสู่ โรคเบาหวานระยะสงบ

ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวด
สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข
(Diabetes remission in type 2 diabetes with intensive
lifestyle intervention guide for healthcare providers)

สมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัว
แห่งประเทศไทย สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยฯ สมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน สมาคมต่อมไร้ท่อแห่ง
ประเทศไทย สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ให้อาหารทางหลอดเลือดดำและทางเดินอาหาร
แห่งประเทศไทย กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญ

แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2

ให้เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบ

ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวด
สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข

(Diabetes remission in type 2 diabetes with intensive
lifestyle intervention guide for healthcare providers)

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2 ให้เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบด้วยการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
อย่างเข้มงวดสำหรับบุคลากรทางการแพทย์ และสาธารณสุข.-- กรุงเทพฯ : ราชวิทยาลัยแพทย์ เวชศาสตร์
ครอบครัวแห่งประเทศไทย, 2565.

26 หน้า.

1. ผู้ป่วยเบาหวาน -- การดูแล. 2. เบาหวาน -- การดูแล. I. ชื่อเรื่อง.

616.462

ISBN (ebook) 978-616-92988-3-0

- บรรณาธิการ** : คณะทำงานพัฒนาแนวทางการรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2
รายใหม่ให้เข้าสู่ระยะสงบของโรคด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
ร่วมกับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง
- จัดทำรูปเล่ม** : รศ.นพ.กรภัทร มยุระสาคร
พัชรินทร์ โพธิ์ทอง (พีพี มีเดีย ดีไซน์ แอนด์ พรินท์)
โทรศัพท์ 08 8422 5940
- ออกแบบปก** : พัชรินทร์ โพธิ์ทอง
- พิมพ์ครั้งที่ 1** : พฤศจิกายน 2565

จัดทำและเผยแพร่โดย

ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย
เลขที่ 2 ชั้น 11 อาคารเฉลิมพระบารมี ๕๐ ปี ซอยศูนย์วิจัย
แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310

<https://www.facebook.com/RCFPT/>

<https://www.youtube.com/@familymedicinethailand2811>

สอบถามข้อมูลได้ที่

02-716-6651-2

02-716-6653

info@thaifammed.org

สงวนลิขสิทธิ์ ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติการพิมพ์

(ห้ามมิให้ทำซ้ำหรือลอกเลียนแบบโดยไม่ได้รับอนุญาต)

คำนำ

จากรายงานข้อสรุปร่วมระหว่างสมาคมวิชาชีพในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และยุโรป เรื่อง คำจำกัดความและการแปลความหมายของ diabetes remission ที่เผยแพร่เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2561 สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยฯ ร่วมกับสมาคมต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน และสมาคมโรคต่อมไร้ท่อในเด็กและวัยรุ่น ได้มีข้อสรุปร่วมกันถึงคำจำกัดความ และระยะเวลาที่จะระบุว่าเป็นโรคเบาหวานระยะสงบ เพื่อให้บุคลากรทางการแพทย์มีแนวทางในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มุ่งเป้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบ ในการนี้สมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย จึงได้ร่วมกับสมาคมวิชาชีพ ได้แก่ สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยฯ สมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน สมาคมต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ให้อาหารทางหลอดเลือดดำและทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญ จัดทำแนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ให้เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวด สำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยพัฒนาจากการทบทวนเอกสารงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ร่วมกับการประชุมหาข้อตกลงร่วมกันกับผู้เชี่ยวชาญผู้มีประสบการณ์ในการดูแลรักษาผู้ป่วยเบาหวานในประเทศไทย เพื่อเป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อย่างครอบคลุมและเป็นระบบ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการดูแลผู้ป่วยที่มีมาตรฐานและเหมาะสมตามบริบทต่าง ๆ ของประเทศ

คณะผู้จัดทำ

21 พฤศจิกายน 2565

โรคเบาหวานระยะสงบ ในผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2

จากการรายงานข้อสรุปร่วมระหว่างสมาคมวิชาชีพในสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และยุโรป (The Endocrine Society; The European Association for the Study of Diabetes; Diabetes UK; The American Diabetes Association) เรื่อง คำจำกัดความ และการแปลความหมายของ diabetes remission ที่เผยแพร่ในวารสารทางการแพทย์เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2565 นั้น⁽¹⁾ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับความหมาย และคำจำกัดความของ diabetes remission ก่อนที่จะมีข้อสรุปแนวทางเวชปฏิบัติในการวินิจฉัย และการให้การดูแลรักษาผู้ป่วยกลุ่มนี้ของประเทศไทยอย่างเหมาะสมต่อไปในอนาคต สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยฯ ร่วมกับ สมาคมโรคต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน และสมาคมโรคต่อมไร้ท่อเด็ก และวัยรุ่น ได้มีข้อสรุปร่วมกันดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรียก

ให้ใช้ภาษาไทยสำหรับ diabetes remission ว่า “โรคเบาหวานระยะสงบ”

2. คำจำกัดความ

โรคเบาหวานระยะสงบ (diabetes remission) หมายถึง โรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่ได้รับการดูแลรักษาจนสามารถควบคุมน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่ใช้เป็นเกณฑ์การวินิจฉัยโรคเบาหวานและคงอยู่อย่างน้อย 3 เดือน โดยไม่ต้องใช้ยาเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือด

3. เื่อนไขด้านเวลาของวิธีการรักษาที่นำเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบ

เนื่องจากการกำหนดเวลาที่จะระบุว่าเป็นโรคเบาหวานระยะสงบ มีความแตกต่างกันตามวิธีการรักษาโรคเบาหวาน การใช้ยาหรือการผ่าตัดเพื่อรักษาโรคเบาหวาน เป็นวิธีการที่สามารถระบุเวลาการเริ่มรักษาและคาดหวังผลการรักษาที่จะปรากฏได้ชัดเจน ต่างจากรักษาโรคเบาหวานด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบช้ากว่า อาจต้องใช้เวลารั้ง 6 เดือนผลถึงจะคงที่ ดังนั้นจึงกำหนดระยะเวลาที่จะระบุว่าเป็นโรคเบาหวานระยะสงบ ดังนี้

1. กรณีการรักษาด้วยยา ให้ใช้ผลการตรวจระดับน้ำตาลเฉลี่ยสะสม (hemoglobin A1C, HbA1c) อย่างน้อย 3 เดือน หลังหยุดยา
2. กรณีรักษาด้วยการผ่าตัด ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 3 เดือน หลังการผ่าตัด (หากมีการใช้ยาหลังผ่าตัดด้วย ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 3 เดือน หลังหยุดยา)
3. การรักษาด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 6 เดือน หลังเริ่มการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (หากมีการใช้ยาร่วมด้วย ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 3 เดือน หลังหยุดยา)

หมายเหตุ

1. ในกรณีที่ไม่สามารถตรวจ HbA1c ด้วยวิธีและห้องปฏิบัติการตามมาตรฐานสากล (International Federation of Clinical Chemistry and Laboratory Medicine; IFCC) หรือมาตรฐานของกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ หรือในกรณีที่ผู้ป่วยมีข้อจำกัดทางคลินิกที่ทำให้การตรวจและแปลผล HbA1c คลาดเคลื่อน เช่น ภาวะโลหิตจาง ความผิดปกติของเม็ดเลือดแดง โรคไตวาย อาจใช้ค่า fasting plasma glucose (FPG) < 126 มิลลิกรัม/เดซิลิตร หรือค่าประมาณของ HbA1c (estimated HbA1c; eA1C) ที่แปลงมาจากการทำ continuous glucose monitoring (CGM)
2. ยังไม่มีข้อสรุปจากหลักฐานทางวิชาการว่าเมื่อโรคเบาหวานชนิดที่ 2 เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบแล้วพยาธิสภาพกำเนิดของโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จะกลับมาสู่สภาพปกติและโรคเบาหวานจะไม่กลับมาเป็นอีก ดังนั้น ผู้ป่วยยังคงต้องได้รับการติดตามอาการอย่างต่อเนื่อง ควรตรวจ HbA1c อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และควรยังคงพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ดีต่อสุขภาพไว้

สารบัญ

คำนำ	ก
คำจำกัดความ	ข
สารบัญ	ค
ที่มาและความสำคัญ	1
ความหมายและคำนิยามของโรคเบาหวานระยะสงบ	1
ข้อแนะนำการคัดเลือกผู้ป่วยเข้าสู่การดูแลรักษาที่มีเป้าหมายคือ โรคเบาหวานระยะสงบ	4
กระบวนการดูแลหลักเพื่อนำไปสู่โรคเบาหวานระยะสงบ โดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวด	4
ขั้นตอนการดูแลและหลักพื้นฐานในการดูแล	5
การตั้งเป้าหมาย	5
การสื่อสารสร้างแรงจูงใจ	5
การปรับเปลี่ยนอาหาร	6
อาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำ	6
อาหารพลังงานต่ำ	8
อาหารจากพืช	9
การอดอาหารเป็นช่วงเวลา	10
การออกกำลังกายและกิจกรรมทางกาย	11
การติดตามผู้ป่วยและการปรับยาลดระดับน้ำตาลในเลือด	11
เอกสารอ้างอิง	13
ภาคผนวก	15
คำสั่งแต่งตั้งสมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัว แห่งประเทศไทยที่ 03/2565	15
คำสั่งแต่งตั้งสมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัว แห่งประเทศไทยที่ 04/2565	17

1. ที่มาและความสำคัญ

- โรคเบาหวานเป็นหนึ่งในปัญหาสุขภาพที่สำคัญของประเทศไทยและทั่วโลก โดยเป็นสาเหตุการเสียชีวิตหนึ่งในห้าของการเสียชีวิตทั้งหมด ปัจจุบันประเทศไทยมีความชุกของโรคเบาหวานเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยมีความชุกร้อยละ 9.5 ในปี พ.ศ. 2563 และมีผู้ป่วยเบาหวานรายใหม่กว่า 300,000 รายต่อปี
- ปัจจุบันมีการรักษาที่สามารถช่วยให้ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 สามารถควบคุมน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์วินิจฉัยโรคเบาหวานโดยไม่ต้องใช้ยาเพื่อลดระดับน้ำตาลได้ โดยเรียกภาวะนี้ว่า diabetes remission หรือโรคเบาหวานระยะสงบ ซึ่งจะช่วยเพิ่มคุณภาพชีวิตของผู้ป่วย ลดโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อน และลดภาระทางเศรษฐกิจได้อย่างมาก
- ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ส่วนมากมีภาวะอ้วนหรือน้ำหนักเกิน จากหลักฐานทางวิชาการในปัจจุบันพบว่า การลดน้ำหนักร้อยละ 10-15 ของน้ำหนักตัวจะช่วยให้เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้⁽²⁾ ซึ่งการลดน้ำหนักจะลดปริมาณไขมันในตับและตับอ่อนส่งผลให้ลดการดื้ออินซูลินของตับลดลงและฟื้นคืนการทำงานของเบต้าเซลล์ในตับอ่อน จึงสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้กลับมาอยู่ในระดับปกติหรือใกล้เคียงปกติได้ โดยหากลดน้ำหนักได้มากจะมีโอกาสเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้มากขึ้น⁽³⁾

2. ความหมาย และคำนิยามของโรคเบาหวานระยะสงบ

จากรายงานข้อสรุปร่วมระหว่าง The Endocrine Society, The European Association for the Study of Diabetes, Diabetes UK และ The American Diabetes Association⁽¹⁾ และ Position statement จากสหราชอาณาจักร⁽⁴⁾ และออสเตรเลีย⁽²⁾ ที่ได้มีการเผยแพร่ในปี พ.ศ. 2564 ถึง พ.ศ. 2565 สมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย จึงได้จัดประชุมร่วมกับสมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยฯ สมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน สมาคมต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ให้อาหารทางหลอดเลือดดำและทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญโดยได้มีข้อสรุปร่วมกันดังต่อไปนี้

- โรคเบาหวานระยะสงบ หมายถึง โรคเบาหวานชนิดที่ 2 ในผู้ใหญ่ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่ได้รับการดูแลรักษาจนสามารถควบคุมน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระดับที่ใช้เป็นเกณฑ์การวินิจฉัยโรคเบาหวาน ($HbA1c < 6.5\%$) และคงอยู่อย่างน้อย 3 เดือน โดยไม่ต้องใช้ยาเพื่อลดระดับน้ำตาลในเลือด

- การระบุว่าเป็นโรคเบาหวานระยะสงบ มีความแตกต่างกันตามวิธีการรักษาโรคเบาหวาน ดังนี้
 - o กรณีรักษาด้วยยา ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 3 เดือน หลังหยุดยา
 - o กรณีรักษาด้วยการผ่าตัด ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 3 เดือน หลังการผ่าตัด (หากมีการใช้ยาหลังผ่าตัดด้วย ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 3 เดือนหลังหยุดยา)
 - o กรณีรักษาด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 6 เดือน หลังเริ่มการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม (หากมีการใช้ยาร่วมด้วย ให้ใช้ผลการตรวจ HbA1c อย่างน้อย 3 เดือนหลังหยุดยา)
- กรณีที่ไม่สามารถตรวจ HbA1c โดยวิธีและห้องตรวจตามมาตรฐานสากล หรือมาตรฐานกรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ หรือผู้ป่วยมีข้อจำกัดที่ทำให้การแปลผล HbA1c คลาดเคลื่อน และอาจจะมีความไม่สอดคล้องระหว่างค่าน้ำตาลก่อนอาหารและระดับ HbA1c เช่น ภาวะโลหิตจาง ความผิดปกติของเม็ดเลือดแดง โรคไตวาย และอื่น ๆ⁽⁵⁾ อาจใช้ค่า fasting plasma glucose (FPG) <126 มิลลิกรัม/เดซิลิตร หรือ ค่าประมาณของ HbA1c (estimated HbA1c; eA1c) ที่แปลงมาจากการทำ continuous glucose monitoring (CGM)
- เนื่องจากยังไม่มีหลักฐานทางวิชาการว่าพยาธิสภาพกำเนิดของโรคเบาหวานชนิดที่ 2 จะกลับมาสู่สภาพปกติและจะไม่เป็นโรคเบาหวานอีก ดังนั้นผู้ป่วยยังคงต้องได้รับการตรวจ HbA1c อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และควรยังคงพฤติกรรมในการดำเนินชีวิตที่ดีต่อสุขภาพไว้
- เนื่องจากยังไม่มีหลักฐานทางวิชาการว่าความเสี่ยงต่อภาวะแทรกซ้อนในโรคเบาหวานระยะสงบจะลดลงจนสามารถหยุดการคัดกรองได้ ดังนั้นผู้ป่วยยังคงต้องได้รับการตรวจคัดกรองภาวะแทรกซ้อนของโรคเบาหวานอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง
- ยังไม่มีหลักฐานเกี่ยวกับโรคเบาหวานระยะสงบในเด็กและวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 18 ปี การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวดควรอยู่ในความดูแลของกุมารแพทย์อย่างใกล้ชิด
- ยังไม่มีหลักฐานว่าโรคเบาหวานชนิดที่ 1 จะสามารถเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้ เนื่องจากเป็นโรคที่มีสาเหตุจากภาวะภูมิคุ้มกันต่อเบต้าเซลล์ ทำให้หยุดผลิตฮอร์โมนอินซูลินถาวร
- นอกจากนี้โรคเบาหวานระยะสงบอาจจะเกิดขึ้นได้ในรายที่มีสาเหตุอื่นที่ทำให้เกิดโรคเบาหวาน เช่น การได้รับยาากลุ่มสเตียรอยด์ โรคจากความผิดปกติของต่อมไร้ท่อ เช่น cushing's syndrome, acromegaly และได้รับการแก้ไขสาเหตุ แต่อาจจะได้รับการวินิจฉัยผิดพลาดว่าเป็นเบาหวานชนิดที่ 2 ในช่วงแรก

- ในผู้เป็นเบาหวานชนิดที่ 2 แต่มีประวัติครอบครัวเป็นเบาหวานหลาย ๆ รุ่น ที่อาจจะบ่งว่ามี การถ่ายทอดแบบ autosomal dominant และเป็นเบาหวานก่อนอายุ 25 ปี อาจจะเป็นกลุ่ม ของ maturity onset diabetes of the young (MODY) ซึ่งมีความแตกต่างของการดำเนิน โรคแล้วแต่ชนิด ซึ่งบางรายอาจจะควบคุมอาหาร บางรายอาจจะใช้ยากกลุ่ม sulfonylurea บางรายจำเป็นต้องใช้อินซูลิน ซึ่งถ้าสงสัยในกลุ่มดังกล่าวควรส่งพบแพทย์ผู้เชี่ยวชาญก่อน พิจารณาวางแผนเรื่อง โรคเบาหวานระยะสงบ
- การเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบสามารถทำได้ 3 วิธี คือการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่าง เข้มงวด (intensive lifestyle modification) การผ่าตัดลดน้ำหนัก (bariatric surgery) และการใช้ยา ซึ่งอาจใช้ร่วมกันได้ โดยแนวทางฉบับนี้จะกล่าวถึงเฉพาะการเข้าสู่โรคเบาหวาน ระยะสงบด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวด
- อย่างไรก็ตามผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 อาจไม่สามารถเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้ทุกราย และบางส่วนมีการกลับเป็นซ้ำของโรคเบาหวาน ดังนั้นการสื่อสารกับผู้ป่วยถึงโอกาสสำเร็จ และการกลับเป็นซ้ำเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อไม่ให้เกิดความคาดหวังที่เกินความเป็นจริงและนำไปสู่ ความรู้สึกผิดและความผิดหวังได้ และเพื่อให้ผู้ป่วยยังคงปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างต่อเนื่อง เป็นชีวิตวิถีใหม่เพื่อไม่ให้กลับเป็นโรคเบาหวานซ้ำอีก

3. ข้อแนะนำการคัดเลือกผู้ป่วยเข้าสู่การดูแลรักษาที่มีเป้าหมายคือโรคเบาหวานระยะสงบ

- ผู้ป่วยเบาหวานที่เหมาะสมในการแนะนำเข้าสู่การรักษาตามแนวทางนี้
 - o ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ได้รับการวินิจฉัยมาไม่เกิน 5 ปี และมีภาวะอ้วน (ดัชนีมวลกายมากกว่า 25 กิโลกรัม/เมตร²) แต่ผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 นอกจากกลุ่มนี้ก็มีโอกาสเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้เช่นกัน ทั้งนี้ขึ้นกับดุลยพินิจของแพทย์ผู้ดูแลรักษาผู้ป่วย
- ผู้ป่วยเบาหวานที่ไม่ควรรักษาโดยมีเป้าหมายสู่โรคเบาหวานระยะสงบ มีดังนี้
 - o ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 2 ที่มีโรคร่วมรุนแรง และมีภาวะทางการแพทย์ที่ไม่เหมาะสมต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวด เช่น โรคไตเรื้อรังที่มี eGFR < 30 มิลลิลิตร/นาที/1.73 ตารางเมตร โรคหัวใจล้มเหลวรุนแรงหรืออาการไม่คงที่ โรคหัวใจขาดเลือดใน 6 เดือน
 - o ผู้ป่วยเบาหวานที่ได้รับการวินิจฉัยก่อนอายุ 30 ปี และไม่มีลักษณะของโรคเบาหวานชนิดที่ 2 ที่ชัดเจน หรือมีประวัติโรคเบาหวานในครอบครัวเด่น
 - o ผู้ป่วยเบาหวานในผู้ใหญ่ที่อาจเป็นโรคเบาหวานชนิด latent autoimmune diabetes in adults (LADA)
 - o ผู้ป่วยเบาหวานชนิดที่ 1
 - o ผู้ป่วยเบาหวานในเด็กและวัยรุ่นที่อายุน้อยกว่า 18 ปี
 - o ผู้ป่วยเบาหวานที่ตั้งครรภ์

4. กระบวนการดูแลหลักเพื่อนำไปสู่โรคเบาหวานระยะสงบโดยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวด

การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวดเพื่อนำไปสู่โรคเบาหวานระยะสงบจะเน้นที่การจัดการด้านการบริโภคอาหารและเครื่องดื่ม ร่วมกับการเพิ่มกิจกรรมทางกาย และการออกกำลังกาย เป็นเวลา 3 ถึง 6 เดือน โดยมีเป้าหมายให้ผู้ป่วยลดน้ำหนักลงได้ ร้อยละ 10-15 โดยปัจจุบันมีหลากหลายแนวทางที่มีหลักฐานทางวิชาการว่าสามารถช่วยให้เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้ โดยในแนวทางนี้จะกล่าวถึงอาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำ อาหารพลังงานต่ำ อาหารจากพืช และการอดอาหารเป็นช่วงเวลา และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวดนี้ควรอยู่ในการดูแลของทีมแพทย์ พยาบาล นักโภชนาการ/นักกำหนดอาหาร และสหสาขาวิชาชีพอื่น ๆ

4.1 ขั้นตอนการดูแลและหลักพื้นฐานในการดูแล

- ขั้นตอนแรกคือประเมินสภาวะผู้ป่วยเบื้องต้น ให้ข้อมูล สร้างแรงจูงใจพร้อมกับร่วมกันตั้งเป้าหมายการรักษาที่เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละคน ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการที่จะทำให้การดูแลนี้สำเร็จ
- ให้คำแนะนำและให้คำปรึกษาในการออกแบบวางแผนแนวทางการรักษาด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวดที่เหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละคนเพื่อลดน้ำหนักและระดับน้ำตาลในเลือด โดยให้ผู้ป่วยตัดสินใจร่วมกันกับแพทย์และทีมสหวิชาชีพ
- ติดตามสภาวะผู้ป่วยอย่างใกล้ชิดในช่วงระยะ 2 สัปดาห์แรก และระยะเดือนแรก โดยเฉพาะระดับน้ำตาลในเลือด การเปลี่ยนแปลงน้ำหนัก และอาการต่าง ๆ ของผู้ป่วย
- เมื่อสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวดจนเข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบแล้ว ให้ผู้ป่วยรับประทานรูปแบบอาหารปกติที่ดีต่อสุขภาพและคงกิจกรรมทางกายและการออกกำลังกายไว้เพื่อป้องกันการกลับเป็นซ้ำของโรคเบาหวาน

4.2 การตั้งเป้าหมาย

- การตั้งเป้าหมายควรเป็นเป้าหมายที่เกิดจากการตัดสินใจร่วมกันระหว่างผู้รักษาและผู้ป่วย และควรใช้วิธีตั้งเป้าหมายที่เป็นระบบ เข้าใจง่าย และชัดเจน เช่นการตั้งเป้าหมายแบบ SMART goal
- SMART goal ประกอบด้วยองค์ประกอบของเป้าหมายต่าง ๆ ดังนี้
 - o Specific หมายถึงเป็นสิ่งที่เฉพาะเจาะจงและมีขอบเขตที่ชัดเจน
 - o Measurable หมายถึงเป็นเป้าหมายที่สามารถวัดได้ เช่น ระดับน้ำตาล น้ำหนักตัว
 - o Achievable หมายถึง ผู้ป่วยมีศักยภาพและความสามารถที่จะทำได้จริง
 - o Realistic หมายถึง เป็นเป้าหมายสามารถทำได้จริงสำหรับผู้ป่วยบนพื้นฐานของความจริง
 - o Time-bound หมายถึง ระยะเวลาที่ต้องใช้เพื่อไปถึงเป้าหมาย

4.3 การสื่อสารสร้างแรงจูงใจ

- การสื่อสารกับผู้ป่วยเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสามารถใช้การสนทนาเพื่อเสริมสร้างแรงจูงใจ (motivation interview) ได้ โดยเน้นจุดสำคัญในการช่วยให้ผู้ป่วยตระหนักถึงปัญหาและแนวทางในการจัดการปัญหา ช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้

- การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีและการสร้างแรงจูงใจเพื่อช่วยให้ผู้ป่วยตระหนักถึงปัญหาและเหตุผลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมก่อนการให้ความรู้ เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การดูแลสุขภาพประสบความสำเร็จได้
- เทคนิค OARS เป็นการให้คำปรึกษาเบื้องต้นประกอบด้วย
 - o Open-ended question คือ การถามคำถามปลายเปิด กระตุ้นให้สำรวจความตั้งใจ
 - o Affirmation คือ การแสดงความชื่นชม
 - o Reflection คือ การสะท้อนถึงแรงจูงใจและพฤติกรรม
 - o Summary คือการสรุปความ

4.4 การปรับเปลี่ยนอาหาร

- การเลือกชนิดของอาหารควรคำนึงถึงความเหมาะสมกับวิถีชีวิต ฐานะเศรษฐกิจ และข้อจำกัดด้านสุขภาพของผู้ป่วย เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและปลอดภัย
- ในการปรับเปลี่ยนอาหารควรบริโภคโปรตีน 1.2-1.5 กรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมต่อวัน หรือ 0.8 กรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมต่อวัน (ไม่เกิน 1.3 กรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมต่อวัน) ในผู้ป่วยที่มีโรคไตเรื้อรัง เพื่อป้องกันการสูญเสียมวลกล้ามเนื้อ⁽⁶⁾
- ให้รับประทานน้ำให้มากกว่า 2 ลิตรต่อวัน เพื่อป้องกันการขาดน้ำ

อาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำ (low carbohydrate diet)

- o อาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำมี 2 ระดับคือ ระดับต่ำ (low) คือคาร์โบไฮเดรตต่ำกว่า 130 กรัมต่อวัน หรือน้อยกว่าร้อยละ 26 ของพลังงานต่อวัน และระดับต่ำมาก (very low) คือรับประทานคาร์โบไฮเดรต 50 กรัมต่อวัน หรือน้อยกว่าร้อยละ 10 ของพลังงานต่อวัน⁽⁷⁾ และถ้าปริมาณคาร์โบไฮเดรต 20-50 กรัมต่อวันจะทำให้มีการสร้างสารคีโตนขึ้น ถือเป็นอาหารแบบคีโตเจนิค (ketogenic diet)⁽⁸⁾
- o อาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำช่วยให้ควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ดีขึ้นและอาจทำให้เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้ ช่วยลดน้ำหนัก ลดความหิว ลดภาวะดื้ออินซูลิน ลดไขมันในตับและตับอ่อน ช่วยฟื้นฟูการทำงานของเบต้าเซลล์ในตับอ่อน ช่วยลดความดันโลหิต และลดระดับไตรกลีเซอไรด์ในเลือดได้⁽⁷⁾
- o ผู้ป่วยควรได้รับการสอนการนับปริมาณคาร์โบไฮเดรตในอาหารและการอ่านฉลากโภชนาการ โดยสามารถศึกษาการนับปริมาณคาร์โบไฮเดรตเพื่อใช้ประกอบการสอนผู้ป่วย หรือแนะนำให้ผู้ป่วยศึกษาด้วยตนเองได้จากหนังสือ “รู้จักคาร์บ รู้จักนับ ปรับสมดุล ควบคุมเบาหวาน” ซึ่งจัดทำโดย สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยฯ สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย และสมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน

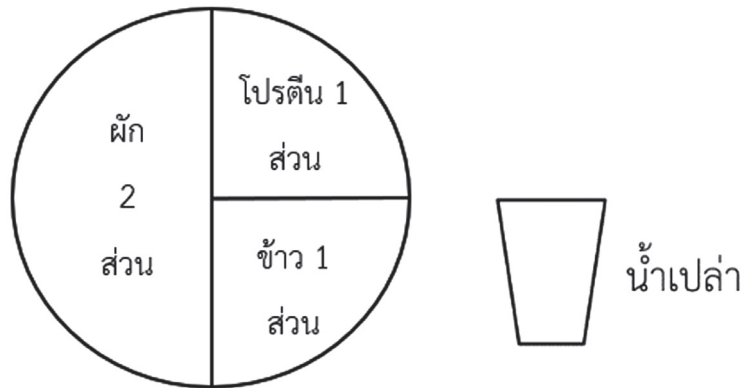
- o ควรรับประทานโปรตีน 1.5 กรัมต่อน้ำหนักตัว 1 กิโลกรัมต่อวัน (9)
- o ในเดือนแรก ให้รับประทานคาร์โบไฮเดรตน้อยกว่า 50 กรัมต่อวัน โดยให้เลือก รับประทานคาร์โบไฮเดรตชนิดเชิงซ้อนที่มีดัชนีน้ำตาล (glycemic index) ต่ำ เป็นหลัก และเพิ่มปริมาณโปรตีนและไขมันดีจากธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยลดความหิวได้ และอาจใช้ร่วมกับการอดอาหารเป็นช่วงเวลาได้โดยรับประทานอาหารอยู่ในช่วงเวลา 8-10 ชั่วโมง รับประทานอาหารเป็น 3 มื้อหลัก โดยงดอาหารว่างหรือเครื่องดื่ม ที่มีพลังงานระหว่างมื้อ ในเดือนที่สองและสาม เมื่อความหิวลดลงให้ปรับลดจำนวน มื้ออาหารเป็น 2 มื้อหลัก โดยรับประทานในช่วงเวลา 8 ชั่วโมงในแต่ละวัน และ หากไม่หิวอาจลองรับประทานอาหารวันละหนึ่งมื้อเป็นบางวันได้
- o ในระยะต่อมาเมื่อน้ำหนักตัวลดลงและระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ในระดับเป้าหมาย ให้เพิ่มปริมาณคาร์โบไฮเดรต 10-15 กรัมในแต่ละสัปดาห์ โดยติดตามน้ำหนักตัว และระดับน้ำตาลในเลือดอย่างต่อเนื่อง
- o ให้รับประทานผักชนิดที่มีแป้งต่ำหรือไม่มีแป้ง (low to non-starch) เช่น ผักชนิดใบ แตงกวา มะเขือ และบรอกโคลี เพื่อให้ได้รับใยอาหาร วิตามินและแร่ธาตุที่จำเป็น อย่างเพียงพอ⁽¹⁰⁾
- o ควรระวังภาวะ euglycemic diabetic ketoacidosis (DKA) ในผู้ป่วยที่ได้รับยา กลุ่ม SGLT-2 inhibitors และรับประทานอาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำ โดยผู้ป่วยควร ได้รับการปรับเปลี่ยนกลุ่มยาในการรักษา หรือหยุดยาดังกล่าว เพื่อป้องกันภาวะ euglycemic DKA⁽¹⁰⁾

- o ผลข้างเคียงที่พบได้บ่อยและการดูแล⁽¹⁰⁾
 - อาการคีโตฟลู (keto flu) จาก ketogenic diet ผู้ป่วยอาจมีอาการปวดศีรษะ อ่อนเพลีย คลื่นไส้ ตะคริว ได้ในช่วงสัปดาห์แรกซึ่งอาจเกิดจากการสูญเสียน้ำ และโซเดียมในระยะแรก โดยอาการจะดีขึ้นเองใน 1-2 สัปดาห์
 - ท้องผูก ผู้ป่วยอาจมีอาการท้องผูกได้ ควรเน้นให้รับประทานผักที่ไม่มีแป้งและมีใยอาหารสูงและดื่มน้ำให้เพียงพอ โดยอาจใช้ยาระบายกลุ่ม stool softener หรือ osmotic laxatives
 - ภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ ควรมีการให้ความรู้และแผนปฏิบัติแก่ผู้ป่วยในการป้องกัน และดูแลภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ และควรปรับลดระดับยาในกลุ่มที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดระดับน้ำตาลในเลือดต่ำ เช่น ยา insulin และ insulin secretagogues

อาหารพลังงานต่ำ (low-calorie diet)

- o การรับประทานอาหารพลังงานต่ำ (low-calorie diet) คือ การรับประทานอาหารที่มีพลังงาน 1,200-1,500 แคลอรีต่อวัน⁽¹¹⁾ โดยการลดพลังงานจากอาหารวันละ 500 กิโลแคลอรีจากพลังงานเดิมที่เคยบริโภคจะสามารถลดน้ำหนักลงได้ประมาณ เดือนละ 2 กิโลกรัม (ในคนที่น้ำหนักมาก ๆ)
- o การรับประทานอาหารพลังงานต่ำมาก (very low-calorie diet) คือการรับประทานอาหารที่มีพลังงาน 400-800 แคลอรีต่อวัน⁽¹¹⁾ โดยแนะนำให้ใช้ในระยะเวลา 2 สัปดาห์ถึง 5 เดือน
- o การลดพลังงานจากอาหารสามารถทำได้โดยลดปริมาณ (volume) ลดขนาด (portion size) ลดความหนาแน่นของพลังงาน (energy dense) หรือใช้ร่วมกันทุกวิธี⁽¹²⁾
- o การใช้ผลิตภัณฑ์ทดแทนมื้ออาหาร (meal replacement) ที่มีพลังงานต่ำ หนึ่งถึงสองมื้อต่อวัน หรือทดแทนทั้งสามมื้ออาหารในระยะสั้นสามารถช่วยลดพลังงานจากอาหารได้ โดยจะช่วยเพิ่มความสะดวก และลดภาระในการคำนวณพลังงานจากอาหารและการเลือกอาหาร^(13,14)
- o การรับประทานอาหารพลังงานต่ำมากในรูปแบบมื้ออาหารทดแทนชนิดที่เป็นของเหลว อาจทำให้ระดับกรดยูริกในเลือดสูง โรคเกาต์ และอาจมีภาวะแทรกซ้อนต่อหัวใจได้ นอกจากนี้การรับประทานอาหารพลังงานต่ำมากที่มีปริมาณไขมันต่ำอาจทำให้เกิดนิ่วในถุงน้ำดีได้ ซึ่งการทดแทนคาร์โบไฮเดรตและโปรตีนด้วยไขมันจะช่วยลดการเกิดนิ่วในถุงน้ำดีได้⁽¹¹⁾

- o การแนะนำการรับประทานอาหารพลังงานต่ำสามารถใช้รูปแบบจานอาหาร 2:1:1 ได้ คือ ให้กำหนดปริมาณอาหารแต่ละประเภทตามสัดส่วนของจานขนาด 9 นิ้ว แบ่งเป็น ผัก 2 ส่วน ข้าว 1 ส่วน และ โปรตีน 1 ส่วน และเครื่องดื่ม โดยใช้ภาพประกอบ เพื่อสื่อสารความเข้าใจกับผู้ป่วยดังภาพนี้⁽¹⁵⁾

- o ข้าว 1 ส่วน คือ อาหารกลุ่มคาร์โบไฮเดรต โดยควรเลือกข้าวหรือธัญพืชที่ไม่ขัดสี เช่น ข้าวกล้อง ข้าวซ้อมมือ ขนมปังโฮลวีต
- o โปรตีน 1 ส่วน ควรเลือกเนื้อสัตว์ที่มีไขมันต่ำ เช่น ไก่ไม่มีหนัง ปลา หรือไข่ ถั่วเหลือง เต้าหู้ โปรตีนเกษตร
- o เครื่องดื่มควรเป็นน้ำเปล่า หรือเครื่องดื่มที่ไม่มีน้ำตาลและไขมันที่มีพลังงานสูง หรืออาจทดแทนด้วยเครื่องดื่มที่ใช้สารให้ความหวานทดแทนน้ำตาลได้บ้าง
- o การปรุงอาหารควรเลือกวิธี นึ่ง ยำ อบ ลวก ต้ม ตุ่น หลีกเลี่ยงการใช้กะทิหรือน้ำมัน เช่น การผัด การทอด เพื่อลดพลังงานจากไขมัน

อาหารจากพืช (Plant-based diet)^(12,16)

- o การรับประทานอาหารจากพืชที่เป็นอาหารครบส่วน (whole-foods plant-based diet) คือ ธัญพืชและข้าวที่ไม่ผ่านการขัดสี ผัก ผลไม้ และถั่ว โดยหลีกเลี่ยงการรับประทานอาหารจากสัตว์และอาหารที่ผ่านการแปรรูป เช่น น้ำตาล ธัญพืชที่ผ่านการขัดสี ซีเรียล ขนมปัง เนย และน้ำมัน

- o Whole-foods plant-based diet เป็นอาหารที่มีใยอาหารสูงจะช่วยชะลอการดูดซึมน้ำตาลของลำไส้ ช่วยเพิ่มความอิ่ม และเป็นอาหารที่มีความหนาแน่นของพลังงานต่ำ (low energy-dense food) และยังเป็นอาหารที่มีไขมันต่ำจึงมีพลังงานต่ำ จึงช่วยให้ลดน้ำหนักและลดภาวะดื้ออินซูลินได้
- o ควรจำกัดอาหารจากพืชที่มีพลังงานสูงและคาร์โบไฮเดรตสูง เช่น ถั่ว เมล็ดพืช ธัญพืช และผักที่มีแป้งมาก (starchy vegetables) เพื่อให้สามารถลดน้ำหนักและนำไปสู่โรคเบาหวานระยะสงบได้

การอดอาหารเป็นช่วงเวลา (Intermittent fasting)⁽¹⁷⁾

- o การอดอาหารเป็นช่วงเวลาคือการแบ่งช่วงเวลาออกเป็นช่วงรับประทานอาหารปกติ และช่วงจำกัดหรืองดการรับประทานอาหารที่มีพลังงาน ซึ่งจะช่วยให้ลดพลังงานจากอาหารที่ได้รับ ลดน้ำหนัก และช่วยลดภาวะดื้ออินซูลินได้
- o สามารถเลือกวิธีอดอาหารที่เหมาะสมได้ในผู้ป่วยแต่ละราย โดยมีวิธีต่าง ๆ คือ
 - การอดอาหารเป็นช่วงเวลาในแต่ละวัน (time-restricted fasting) เช่น อดอาหาร 12 ถึง 20 ชั่วโมงต่อวัน
 - การอดอาหารสลับวัน (alternate-day fasting)
 - การอดอาหารบางวัน (periodic fasting) เช่น 5:2 ถึง 6:1 คือ อดอาหารหรือจำกัดพลังงานจากอาหาร 1 ถึง 2 วันต่อสัปดาห์
 - ในผู้ป่วยที่เพิ่งเริ่มต้นแนะนำให้เริ่มอดอาหารเป็นช่วงเวลาในแต่ละวัน โดยเริ่มต้นที่อดอาหาร 12 ชั่วโมง และรับประทานอาหารที่มีพลังงาน 12 ชั่วโมง เป็นเวลา 4 สัปดาห์ จากนั้นเพิ่มระยะเวลาอดอาหารเป็น 16 ชั่วโมง เป็นเวลา 2 สัปดาห์ และอาจจะเพิ่มเป็นอดอาหาร 18-20 ชั่วโมง จากนั้นอาจปรับเป็นอดอาหารบางวัน
- o การอดอาหารเป็นช่วงเวลาสามารถใช้ร่วมกับการปรับเปลี่ยนอาหารวิธีอื่นเพื่อลดพลังงานจากอาหารให้น้อยลงได้
- o การอดอาหารเป็นช่วงเวลานี้ยังคงต้องรับประทานอาหารเป็นมื้อ และงดอาหารที่มีพลังงานระหว่างมื้อ

- o ในผู้ป่วยที่ใช้ยา insulin และ insulin secretagogues จำเป็นต้องลดหรือหยุดยาในช่วงที่อดอาหารเพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดภาวะน้ำตาลต่ำ
- o ในผู้ป่วยที่ใช้ยากกลุ่ม SGLT2-inhibitor อาจพิจารณาในการปรับยาหรือหยุดยาเพื่อป้องกันภาวะ euglycemic DKA

4.5 การออกกำลังกายและกิจกรรมทางกาย⁽¹⁸⁾

- การออกกำลังกาย สามารถช่วยลดภาวะดื้ออินซูลิน และลดน้ำหนักได้ นอกจากนี้ยังป้องกันการสูญเสียมวลกล้ามเนื้อเนื่องจากการลดน้ำหนักได้อีกด้วย
- การออกกำลังกายต้องปรับลักษณะ ชนิด ความหนัก โดยคำนึงถึงลักษณะของผู้ป่วย โรคร่วมต่าง ๆ เช่น น้ำหนักตัว อายุ การทรงตัวในผู้สูงอายุ ความเสี่ยงในการล้ม ความเสี่ยงในการเกิดแผลที่เท้า
- แนะนำให้ผู้ป่วยออกกำลังกายทั้งชนิดแอโรบิก เช่น การเดิน การวิ่ง การปั่นจักรยาน การว่ายน้ำ และการออกกำลังกายชนิดมีแรงต้าน เช่น การยกน้ำหนัก เครื่องออกกำลังกายชนิดมีแรงต้าน ยางยืด หรือการใช้น้ำหนักตัวเอง
- ในระยะ 1-2 เดือนแรกที่มีการปรับเปลี่ยนอาหารอย่างเข้มงวด แนะนำให้ออกกำลังกายที่มีความหนักปานกลางอย่างน้อย 150 นาทีต่อสัปดาห์ และอย่างน้อย 3 วันต่อสัปดาห์ โดยยังไม่เพิ่มระดับความหนักในการออกกำลังกายในระยะนี้ ให้เริ่มเพิ่มระดับการออกกำลังกายในระยะต่อมาเมื่อน้ำหนักตัวเริ่มคงที่และระดับน้ำตาลในเลือดอยู่ใกล้เคียงระดับปกติ
- การใช้อุปกรณ์นับก้าวประกอบกับการตั้งเป้าหมายกิจกรรมทางกายโดยตั้งเป้าหมายการเดินให้มากกว่าวันละ 10,000 ก้าว จะช่วยสนับสนุนให้มีกิจกรรมทางกายมากขึ้น และง่ายต่อการปฏิบัติ

4.6 การติดตามผู้ป่วยและการปรับยาลดระดับน้ำตาลในเลือด⁽¹⁰⁾

- การติดตามจากบุคลากรทางการแพทย์ในระยะแรกควรมีการพบแพทย์อย่างน้อยทุกหนึ่งเดือน และพบพยาบาลหรือนักโภชนาการ/นักกำหนดอาหารอย่างน้อยทุกสองสัปดาห์ โดยอาจเป็นการพบผ่านทาง telehealth หรือที่สถานพยาบาล
- การติดตามผู้ป่วยใช้การติดตามตัวชี้วัดต่าง ๆ คือ น้ำหนัก รอบเอว ระดับน้ำตาลในเลือดก่อนและหลังอาหาร ระดับน้ำตาลสะสม และความดันโลหิต โดยให้ตั้งเป้าหมายตัวชี้วัดเหล่านี้ร่วมกับผู้ป่วย และให้ผู้ป่วยทราบค่าที่เหมาะสม โดยเฉพาะระดับน้ำตาลในเลือดก่อนและหลังอาหาร

- การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวดอาจทำให้เกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำและความดันโลหิตต่ำได้ จึงต้องมีการติดตามระดับน้ำตาลในเลือดและความดันโลหิตเป็นระยะ และต้องปรับลดยาลดระดับน้ำตาลในเลือดและยาลดความดันโลหิตตามระดับน้ำตาลในเลือดและความดันโลหิตที่ลดลง
- อาจแนะนำให้ผู้ป่วยที่มีความพร้อม มีการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดและความดันโลหิตด้วยตนเองเป็นระยะ ร่วมกับการใช้ระบบ telehealth ในการปรึกษาบุคลากรทางการแพทย์ โดยตรวจระดับน้ำตาลในเลือดก่อนมื้ออาหาร ก่อนนอน และหลังมื้ออาหาร 2 ชั่วโมง เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยเห็นผลของอาหารและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมต่อระดับน้ำตาลในเลือด ซึ่งจะสนับสนุนและเสริมสร้างกำลังใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้ปฏิบัติได้อย่างต่อเนื่อง (positive reinforcement and bio-behavioral feedback)⁽¹⁹⁾
- ในผู้ป่วยที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำควรมีการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเองเป็นระยะ และเมื่อมีอาการที่สงสัยภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ และควรมีแผนการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ รวมถึงช่องทางในการปรึกษาสำหรับผู้ป่วย เพื่อให้การดูแลและปรับยาลดระดับน้ำตาลในเลือด
- ผู้ป่วยที่ใช้ยา insulin และยา insulin secretagogues เช่น sulfonylurea ควรปรับลดยาในวันแรกที่เริ่มการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างเข้มงวดเพื่อป้องกันการเกิดภาวะน้ำตาลในเลือดต่ำ โดยลดยา insulin ลง ร้อยละ 25-50 หรือหยุดได้ทั้ง basal และ bolus insulin และให้หยุดยา sulfonylurea
- การใช้อาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำให้หลีกเลี่ยงการใช้ยา alpha-glucosidase inhibitors เนื่องจากการลดคาร์โบไฮเดรตจะลดประสิทธิภาพของยา และควรหลีกเลี่ยงการใช้ยา SGLT-2 inhibitors เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิด ketoacidosis
- ผู้ป่วยที่ใช้อาหารคาร์โบไฮเดรตต่ำที่ใช้ยาขับปัสสาวะเพื่อควบคุมความดันโลหิตสูงหรือภาวะบวม น้ำ พิจารณาลดขนาดสูงหรือหยุดยาขนาดต่ำในช่วง 2-4 สัปดาห์แรกเพื่อลดความเสี่ยงในการขาดน้ำ และเพิ่มยากลับเข้ามาเมื่อความดันโลหิตสูงขึ้นหรือมีภาวะบวมกลับมา
- อาจใช้ยา GLP-1 receptor agonist เนื่องจากช่วยควบคุมระดับน้ำตาล ลดความอยากอาหาร และลดน้ำหนักได้

รายการอ้างอิง

1. Riddle MC, Cefalu WT, Evans PH, Gerstein HC, Nauck MA, Oh WK, et al. consensus report: definition and interpretation of remission in type 2 diabetes. *Diabetes Care* 2021;44(10):2438-44.
2. Diabetes Australia National Office [Internet]. Canberra: Position statements type 2 diabetes remission. 2021 [cited 2022 May 18]. Available from: <https://www.diabetesaustralia.com.au/research-advocacy/position-statements/>.
3. Taylor R. Type 2 diabetes and remission: practical management guided by pathophysiology. *J Intern Med* 2021;289(6):754-70.
4. Diabetes UK [Internet]. London: Position statement for healthcare professionals - remission in adults with Type 2 diabetes. 2021 [cited 2022 May 18]. Available from: <https://www.diabetes.org.uk/professionals/position-statements-reports/statement-remission-type2>
5. Sarinnapakorn V, Deerochanawong C, Niramitmahapanya S, Napartivaumnuay N, Treesaranuwattana T. Discordance between fasting plasma glucose and A1c in the diagnosis and management of diabetes. *World J Adv Res Rev* 2021, 12(01), 243-55.
6. Isaka Y. Optimal protein intake in pre-dialysis chronic kidney disease patients with sarcopenia: an overview. *Nutrients* 2021;13(4):1205.
7. Wheatley SD, Deakin TA, Arjomandkhah NC, Hollinrake PB, Reeves TE. Low carbohydrate dietary approaches for people with type 2 diabetes—a narrative review. *Front Nutr* [Internet] 2021;8. Available from: <https://www.frontiersin.org/articles/10.3389/fnut.2021.687658>
8. Kelly T, Unwin D, Finucane F. Low-carbohydrate diets in the management of obesity and type 2 diabetes: a review from clinicians using the approach in practice. *Int J Environ Res Public Health* 2020;17(7):2557.
9. Athinarayanan SJ, Adams RN, Hallberg SJ, McKenzie AL, Bhanpuri NH, Campbell WW, et al. Long-term effects of a novel continuous remote care intervention including nutritional ketosis for the management of type 2 diabetes: a 2-year non-randomized clinical trial. *Front Endocrinol* [Internet] 2019;10. Available from: <https://www.frontiersin.org/article/10.3389/fendo.2019.00348>

10. Bazzano L, Cucuzzella M, Westman E, Yancy W. Low-carbohydrate nutrition approaches in patients with obesity, prediabetes and type 2 diabetes [Internet]. 2019 [cited 2022 May 20]. Available from: <https://www.guidelinecentral.com/guideline/41586/pocket-guide/42182>
11. Juray S, Axen KV, Trasino SE. Remission of type 2 diabetes with very low-calorie diets-a narrative review. *Nutrients* 2021;13(6):2086.
12. Rosenfeld RM, Kelly JH, Agarwal M, Aspary K, Barnett T, Davis BC, et al. Dietary interventions to treat type 2 diabetes in adults with a goal of remission: an expert consensus statement from the American College of Lifestyle Medicine. *Am J Lifestyle Med* 2022;16(3):342-62.
13. Lean ME, Leslie WS, Barnes AC, Brosnahan N, Thom G, McCombie L, et al. Primary care-led weight management for remission of type 2 diabetes (DiRECT): an open-label, cluster-randomised trial. *Lancet* 2018;391(10120):541-51.
14. Taheri S, Zaghloul H, Chagoury O, Elhadad S, Ahmed SH, Khatib NE, et al. Effect of intensive lifestyle intervention on bodyweight and glycaemia in early type 2 diabetes (DIADeM-I): an open-label, parallel-group, randomised controlled trial. *Lancet Diabetes Endocrinol* 2020;8(6):477-89.
15. 2:1:1 รหัสเด็ดลดพุง [อินเทอร์เน็ต]. กรุงเทพฯ [เข้าถึงเมื่อ 30 พ.ค. 2565]. เข้าถึงได้จาก: [http:// www.hfocus.org/content/2019/02/16809](http://www.hfocus.org/content/2019/02/16809)
16. McMacken M, Shah S. A plant-based diet for the prevention and treatment of type 2 diabetes. *J Geriatr Cardiol* 2017;14(5):342-54.
17. Albosta M, Bakke J. Intermittent fasting: is there a role in the treatment of diabetes? A review of the literature and guide for primary care physicians. *Clin Diabetes Endocrinol* 2021;7(1):3.
18. Colberg SR, Sigal RJ, Yardley JE, Riddell MC, Dunstan DW, Dempsey PC, et al. Physical activity/exercise and diabetes: a position statement of the American Diabetes Association. *Diabetes Care* 2016;39(11):2065-79.
19. Tomah S, Mahmoud N, Mottalib A, Pober DM, Tasabehji MW, Ashrafzadeh S, et al. Frequency of self-monitoring of blood glucose in relation to weight loss and A1C during intensive multidisciplinary weight management in patients with type 2 diabetes and obesity. *BMJ Open Diabetes Res Care* 2019;7(1):e000659.

คำสั่งแต่งตั้ง

สมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย

ที่ 03/2565

เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาแนวทางทางการรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่ให้เข้าสู่ระยะสงบของโรค ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง

สืบเนื่องจากการประชุมการพัฒนาแนวทางทางการรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่ให้เข้าสู่ระยะสงบของโรค ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง ครั้งที่ 1/2565 เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม 2565 ที่ประชุมเห็นชอบด้วยการในการดำเนินการพัฒนาแนวทางฯ นี้

ในการนี้สมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย จึงขอแต่งตั้งคณะทำงานพัฒนาแนวทางทางการรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่ให้เข้าสู่ระยะสงบของโรค ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง ดังรายนามต่อไปนี้

1. ศ.เกียรติคุณ พญ.วรรณ นิธิยานันท์	ที่ปรึกษา
2. ศ.คลินิก นพ.วีระศักดิ์ ศรีนนภากร	ที่ปรึกษา
3. นพ.วินัย อึ้งพันธุ์พงศ์	ที่ปรึกษา
4. ผศ.ดร.ชนิดา ปิยะการ	ที่ปรึกษา
5. ศ.เกียรติคุณ นพ.เทพ หิมะทองคำ	ที่ปรึกษา
6. ดร.ทพญ.ศิริวรรณ พิทยรังสฤษฏ์	ที่ปรึกษา
7. พญ.สุพัตรา ศรีวนิชชากร	ประธานคณะทำงาน
8. ดร.พญ.สุชาดา อโนทยานนท์	รองประธานคณะทำงาน
9. รศ.นพ.กรภัทร มยุระสาคร	กรรมการ
10. ผศ.ดร.นพ.ชัยสิริ อังกระวานนท์	กรรมการ
11. นพ.เอกสิทธิ์ วโนทยาโรจน์	กรรมการ
12. นพ.ปรีชา พรหมเชษฐ์	กรรมการ
13. นพ.ธนศักดิ์ ยิ้มเกิด	กรรมการ
14. นพ.ชนกนัยน์ อธิญวาสัน	กรรมการ
15. นพ.ภูวดล พลพวก	กรรมการ
16. นพ.เอกพล พิศาล	กรรมการ
17. นายสมิทธิ โชติศรีลือชา	กรรมการ

18. พญ.ณัฐมน เดชนรวัฒน์	กรรมการ
19. พญ.ธนชนนี โลหิตคุปต์	กรรมการ
20. นพ.ศักดิ์ชัย อธิพิสิฐ	กรรมการ
21. พญ.จิรัฐศรี สุวรรณบำรุงชัย	กรรมการ
22. นพ.ธีรภัทร์ เขียรโชติ	เลขานุการ และกรรมการ

สั่ง ณ วันที่ 30 พฤษภาคม 2565

(แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวณิชชากร)

นายกสมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย

คำสั่งแต่งตั้ง

สมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย

ที่ 04/2565

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะทำงานพัฒนาแนวทางทางการรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่ให้เข้าสู่ระยะสงบของโรค ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเองเพิ่มเติม

สืบเนื่องจากการประชุมการพัฒนาแนวทางทางการรักษาผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดที่ 2 รายใหม่ให้เข้าสู่ระยะสงบของโรค ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมร่วมกับการตรวจระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง ครั้งที่ 2/2565 เมื่อในวันที่ 2 มิถุนายน 2565 ที่ประชุมได้เสนอขอแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะทำงานฯ เพิ่มเติม เพื่อให้การดำเนินงานได้ความเห็นและข้อเสนอแนะที่หลากหลายและเป็นประโยชน์มากยิ่งขึ้น ซึ่งที่ประชุมได้พิจารณาและเห็นชอบตามข้อเสนอดังกล่าว จึงขอแต่งตั้งที่ปรึกษา ดังรายนามต่อไปนี้

1. รศ. นพ. เพชร รอดอารีย์	ที่ปรึกษา
2. รศ. พญ. สุภาวดี ลิขิตมาศกุล	ที่ปรึกษา

สั่ง ณ วันที่ 27 มิถุนายน 2565

(แพทย์หญิงสุพัตรา ศรีวณิชชากร)

นายกสมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย

แนวทางการดูแลผู้ป่วยเบาหวาน ชนิดที่ 2

ให้เข้าสู่โรคเบาหวานระยะสงบ ด้วยการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม
อย่างเข้มงวดสำหรับบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข

Diabetes remission in type 2 diabetes with intensive
lifestyle intervention guide for healthcare providers

Better Nutrition for Better Life

กรมควบคุมโรค
สำนักโรคไม่ติดต่อ

จัดทำโดย

สมาคมแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป/เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย ราชวิทยาลัยแพทย์เวชศาสตร์ครอบครัวแห่งประเทศไทย

สมาคมโรคเบาหวานแห่งประเทศไทยฯ สมาคมผู้ให้ความรู้โรคเบาหวาน สมาคมต่อมไร้ท่อแห่งประเทศไทย

สมาคมนักกำหนดอาหารแห่งประเทศไทย สมาคมผู้ให้อาหารทางหลอดเลือดดำและทางเดินอาหารแห่งประเทศไทย

กองโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข และคณะทำงานผู้เชี่ยวชาญ

เลขที่ 2 ชั้น 11 อาคารเฉลิมพระบารมี ๕๐ ปี ซอยศูนย์วิจัย แขวงบางกะปิ เขตห้วยขวาง กรุงเทพมหานคร 10310